De Herauw

van de

Gereformeerde Kerken in Nederland.

Het auteursrecht van den inhoud van dit blad wordt verzekerd overeenkomstig de wet van 28 Juni 1881 (*Staatsblad* N°. 124).

Dit blad wordt geregeld des *Vrijdags* aan de geabonneerden verzonden.
Bijdragen van medewerkers, ingezonden stukken en alles wat verder den inhoud van dit blad betreft, te adresseeren aan de **REDACTIE.** Abonnementen en Advertentiën aan den **Uitgever J. A. WORMSER; Bureau N. Z. Voorburgwal 44, te Amsterdam.**
Inzendingen die later dan *Donderdag* 's namiddags te 12 uren worden ontvangen kunnen voor het nummer van die week niet meer in aanmerking komen

Zondag 21 April 1895. N°. 904.

Abonnementsprijs: *franco* aan huis, per drie maanden *f* **1.20.** Afzonderlijke nummers aan het Bureel **10** Cent.
Abonnementen worden aangenomen door alle Boekhandelaren, Postdirecteuren enz. en aan het Bureel te Amsterdam.
Advertentiën: van **1** tot **6** regels **90** Cent; voor elken regel meer **15** Cent.
Aanvragen en vermelding van liefdegaven en Verslagen van Vereenigingen **10** Ct. p. regel.

Van de Engelen.

XXVI.

> Gij zijt uit den vader den duivel, en wilt de begeerte uws vaders doen; die was een menschenmoorder van den beginne, en is in de waarheid niet staande gebleven, want geen waarheid is in hem. Wanneer hij de leugen spreekt, zoo spreekt hij uit zijn eigen: want hij is een leugenaar, en de vader derzelve leugen. Joh. 8:44.

Het thans afgehandelde punt, t. w. de verhouding van de engelenwereld *tot den Christus*, brengt ons vanzelf tot de bespreking van de afgevallen engelen, onder hun hoofd Satan. Luther heeft eens niet onjuist den Satan »den aap van Christus" genoemd; iets waarmeê hij zeggen wilde, dat al Satans wijsheid er in bestaat, om het doen van den Middelaar na te bootsen. Een voorstelling, die reeds daardoor gerechtvaardigd wordt, dat Satan ten slotte als de Antichrist of Tegen-Christus poogt op te treden, en de wonderen van den Christus ter bevestiging van zijn eigen heerschappij naäapt. Voorshands echter laten we ons met dit Antichristusschap van Satan nog niet in. Er werd in den aanvang van dit artikel slechts op gewezen, om de volgorde te rechtvaardigen, dat we na het verband van de engelenwereld met den Christus te hebben besproken, thans de gevallen engelen onder hun hoofd Satan, ter sprake brengen.

Dat de val der engelen reeds had plaats gegrepen, toen Adam nog in den staat der rechtheid in het paradijs verkeerde, is uit het geschiedverhaal duidelijk. Immers zoodra aan Adam het proefgebod is gegeven, dient Satan zich bij Eva aan, om haar, en door haar Adam, tegen dat proefgebod te prikkelen. Jezus zelf heeft in Joh. 8:44 het gebeurde in het paradijs alzoo uitgelegd. Wat de slang tot Eva sprak, was een spreken van Satan. Immers hij en niemand anders, zegt Jezus, was de *menschenmoorder van den beginne*, d. w. z. die onheilige persoon, die *den dood* over ons menschelijk geslacht heeft gebracht. — De schepping der engelen kan niet anders dan achter de schepping van het paradijs liggen, en is vervat in het eerste woord der Heilige Schrift, dat God schiep *den hemel* en de aarde. Of nu ook de schepping der engelenwereld zekere stadiën doorloopen heeft, evenals de toebereiding dezer aarde in zes scheppings-stadiën verliep, is ons niet geopenbaard. Het kan zoo zijn; het kan ook anders zijn; maar wij weten het niet. Ons wordt alleen bericht, dat God »*den hemel* en de aarde" schiep, en nu voorts wordt ons wel in bijzonderheden de voltooiing van de schepping der aarde, maar niet alzoo van den hemel gemeld. Alleen geeft, wat we in Job lezen, dat bij de voltooiing van de schepping dezer aarde, »de kinderen Gods juichten en de morgensterren vroolijk zongen", grond voor de meening, dat in elk geval de »wereld der geesten" geheel voltooid was, alvorens de voltooiing van deze aardsche schepping met de schepping van het licht begon. Onder de »kinderen Gods" toch, die in dien aanvang juichten, kan men kwalijk iets anders dan de engelen Gods verstaan.

In deze voltooide »engelenwereld" nu heeft vóór het proefgebod tot Adam uitging, een principiëele afval van God plaats gegrepen. Om zich dit nader in te denken, houde men wel in het oog, dat de engelenwereld heel anders geschapen is dan de menschenwereld. Toen ons geslacht, dat in zijn voleinding duizend maal duizend millioenen personen zal bevatten, op deze aarde tot aanzijn werd geroepen, was dit geslacht nog, o, zoo klein. Eerst één man, toen ook een vrouw; saâm twee personen; en uit deze twee personen zou heel het menschengeslacht voortkomen. Maar met de engelenwereld stond het heel anders geschapen. Onder de engelen is geen *geboorte*. Men kan dus niet spreken van een engelen*geslacht*. De ééne komt niet uit den andere voort. Er is geen voortteling. Er is onder de engelen noch man noch vrouw. Vandaar dat hun getal niet kan vermeerderen. Hieruit volgt dus, dat de engelen op eenmaal *in hun volle aantal* geschapen werden, en dat terstond na hun schepping de volledige engelenschare in haar »duizend maal tien duizend, de duizenden vermenigvuldigd" voor God stond. Wat met ons geslacht eerst plaats zal grijpen in het laatste oordeel, dat namelijk het *volledige* aantal van alle menschelijke personen voor God zal verschijnen, was met de engelen zoo van meet af. Terstond na hun schepping waren ze er allen. Alle heirscharen der engelen, zonder dat er één ontbrak, verschenen door hun schepping zelve voor het aangezicht des Heeren. Hun aantal is nooit toegenomen noch ooit verminderd. Ze zijn nu nog wat ze bij hun schepping waren, en zullen alzoo blijven eeuwiglijk.

Dit punt moet daarom met eenige klem op den voorgrond worden gesteld, omdat het ons verklaart, hoeveel nader de val in zonde voor de engelen lag, dan voor ons menschen. De mensch was in den aanvang zoo klein, zoo gering, zoo nietig. Twee personen op heel deze aarde. Twee menschen in het gansch heelal. Niet meer dan twee geschapen menschelijke wezens tegenover den almachtigen God. Die kleinheid stemde tot ootmoed, want zelfs tegenover de rijke dierenwereld en de macht der natuur gevoelde de mensch zekere hulpbehoevendheid, die hem eer uitdreef om de hulpe Gods te zoeken, dan om zijn God te weerstaan. — Een gevoel van kleinheid en geringheid, dat te sterker moest werken, omdat de mensch was aangelegd op verdere ontwikkeling, en alzoo volstrekt nog niet was, *wat hij worden kon*. De mensch was niet geschapen in de volheid van zijn kracht, maar met *een aanvang* van kracht, dragende in zich de profetie van wat uit dien aanvang zich eens als zijn volheid en rijpheid zou ontwikkelen. Vandaar dat in het Werkverbond aan den mensch een meerder iets, een krachtiger en rijker bestaan, zoo hij stand hield, beloofd werd. Doch juist uit die belofte volgt dan ook, dat hij aanvankelijk, bij zijn schepping veel *minder* was dan hij worden kon, en alzoo in zekere *zwakheid* voor God stond. Hij was wel heilig, maar daarom nog niet tot de volharding der heiligen gekomen. Wel heilig en recht, maar zoo, dat hij nog vallen kon. Wel stond hij op den weg, maar op dien weg nog bij den aanvang, en het einde van dien weg lag nog verre. — En neemt ge nu die twee samen, dat de mensch ten eerste nog slechts in *twee personen* bestond, en ten andere, dat deze twee personen nog geheel bij den aanvang van hun ontwikkeling stonden, dan gevoelt ge, hoe heel hun bestaan, bij hun schepping, er op was aangelegd om den mensch tot ootmoed en nederigheid te stemmen, en alleszins geschikt, ja, er op aangelegd was, om den mensch eer in zijn hulpbehoevendheid tot zijn God te doen vluchten, dan dat het denkbeeld om tegen Gods majesteit eigen macht en kracht over te stellen, in hem kon opkomen. Zeer ernstige twijfel rijst dan ook, of de mensch, indien de Verzoeker niet tusschen beide ware getreden, ooit de hand naar den verboden boom zou hebben uitgestoken.

Maar natuurlijk, heel anders stond deze zaak voor de heirscharen der engelen. Deze toch gevoelden zich in het minst niet eenzaam en verlaten, maar stonden op eenmaal met hun millioenen en nogmaals millioenen voor 's Heeren aangezicht. Deze hun ontzaglijke menigte moest hun wel een hoog gevoel van macht en hooge beteekenis inboezemen, en alzoo reeds door hun aantal het besef van hulpeloosheid uitsluiten. Reeds onder menschen zien we telkens, hoe het groote aantal den moed verhoogt en het besef van kracht vertienvoudigt. Op school zal één jongen weinig durven, maar als heel de klasse, of zelfs heel de school meedoet, is hij tot alles in staat. Wie alleen met zijn denkbeelden in zijn omgeving staat, voelt zich daardoor zwak, maar als hij de tolk is van duizenden en nogmaals duizenden, en de publieke opinie op zijn hand is, spreekt hij schier stout en vermetel. De eenling die ontevreden is en mort, houdt zich stil, maar als duizenden en duizenden een zelfde beking hebben, en de menigte loopt te hoop, dan leeft in die massa een gevoel van kracht dat tot overmoed leidt, en vaak omslaat in oproer. Juist omdat we op *gemeenschap* zijn aangelegd, voelt ge u zwak, als ge *alleen* staat, en dorst alles in u er naar, om gemeenschap met anderen te verkrijgen, en daardoor uw zaak en uw positie te sterken. — Reken nu daarnaar af, wat onbedwongen gevoel van kracht en mogendheid in de slagorde van Gods engelen trillen moest, toen ze op eenmaal in zoo onafzienbare heirscharen tot aanzijn werden geroepen. Van eenzaamheid of verlatenheid geen sprake. Op eenmaal stonden ze daar in de ongebroken en ongemeten volheid van de hun toegekende mogendheid. Bij ons voelt men zich reeds zoo sterk, als heel een volk als één man voor zijn nationale zaak en nationale eere opkomt. Wat zou het dan onder ons menschen niet zijn, indien op eenmaal heel een werelddeel, en ten slotte heel de wereld, met haar veertienhonderd millioenen, door één gedachte bezield en in één geestdrift vereenigd ware. En toch zou zelfs dit nog slechts een flauw denkbeeld geven van het krachtsbesef dat de engelen doorstroomen moest. Immers bij hen was het niet één enkel geslacht dat tegelijk bestond, maar de geheelheid van *alle* engelen, en ge zoudt u dus moeten indenken, dat *alle* menschen die op deze aarde ooit geleefd hebben, nog leven, of ooit leven zullen, *tegelijk* leefden en bestonden, en alsdan hun *eenheid* als »menschelijk geslacht" in haar vollen rijkdom doorzagen, om u op eenigszins juiste wijze te kunnen voorstellen, wat dit krachtsgevoel in de pas geschapen engelenwereld moet geweest zijn.

En dat ongelooflijke krachtsgevoel werd nu nog versterkt doordien ze elk persoonlijk, niet op ontwikkeling aangelegd, maar op eenmaal *in hun volle kracht* geschapen waren. De mensch zou *toenemen* in kennis, in heiligheid, in mogendheid, maar de engel *niet*. Wat hij bij zijn schepping was, blijft hij eeuwiglijk. Want wel zijn de goede engelen van voor vallen vatbaar onvatbaar voor vallen geworden, en evenzoo de gevallen engelen van goed slecht en duivelsch; maar hier steekt geen *ontwikkeling* in, geen *toeneming*, geen *wasdom*, geen *vermeerdering*, geen *opklimming* van minder tot meerder. Satan als hij het tegen God opneemt is geen pasbeginner, maar een geest in de volheid zijner voltooide engelenkracht. Hij is niet eerst door zijn val zoo machtig geworden, maar was dezelfde machtige engel, hetzelfde rijkbegaafde creatuur, terstond na zijn schepping uit niet. En ook dit moest natuurlijk het besef van kracht en mogendheid in deze onafzienbare engelenschare op ongelooflijke wijze verhoogen. Niet enkel hun onmetelijk aantal, maar ook hun *persoonlijke rijpheid* deed in de slagorde der engelen een besef van macht en mogendheid zwellen, dat bijna niet voor overtreffing vatbaar was. Want wel zullen de heirscharen der uitverkorenen eens de heerlijkheid van het engelenheir te boven gaan, maar bij hen zal eeuwiglijk het besef van *verloren* geweest te zijn en te zijn *verlost*, elk gevoel van trots en hoogheid op eigen macht in de dankbaarheid voor het verkregen heil ten onder houden.

De meening, alsof de val der kwade engelen ten principieele uit benijding van den mensch zou te verklaren zijn, durven we dan ook, met hoeveel talent ze vaak bezongen zij, niet voor onze rekening nemen. Want wel zegt Jezus, dat Satan een menschenmoorder van den beginne is; maar dit kan niet de verklaring van Satans eigen val inhouden, wel van den val des menschen. Om toch »menschenmoorder" te kunnen zijn, moest Satan reeds gevallen wezen. Ter verklaring van Satans eigen val moet dan ook veeleer nadruk gelegd, op wat Jezus er bijvoegt: »Hij is in de waarheid niet staande gebleven; want er is in Satan geen waarheid. Als hij de leugen uitspreekt, dan spreekt hij uit zichzelf; want zijn bestaan is: *leugenaar* te zijn, en tegelijk de vader van de leugen". Bij deze eenigszins vrije vertaling komt aanstonds uit, dat de nadruk *niet* valt op zijn »menschenmoord", maar dat veeleer ook die menschenmoord verklaard wordt uit het feit, dat Satan de gepersonifieerde Leugen is. Niet, dat hij liegt, is zijn gruwel. Dat toch is slechts een gevolg. Maar *dit* is zijn afgrijzing, dat Satan in heel zijn persoon zelf het volstrekt onware en logenachtige, de ontkenning en het tegendeel van de Waarheid is. Hoe dit te verstaan zij, komt in ons volgend artikel ter sprake. Thans zij er alleen op gewezen, dat Jezus niet in Satans menschenmoord, maar in zijn *leugen-wezen*, en in zijn »niet staan gebleven zijn in de waarheid" de principale oorzaak van zijn val aanwijst; zoodat heel de voorstelling, alsof benijding van den mensch Satan ten val had gebracht, niet alleen in dit zeggen van Jezus geen steun vindt, maar er veeleer door weersproken wordt.

Dit kan ook niet wel anders. Vergeet toch niet, dat Satans val die gebeurtenis is, waaruit *alle* zonde zoo onder engelen als menschen is voortgekomen. Zijn eerste zonde was *de zonde*, waaruit alle overige zonde ontkiemen zou. Zooals Jezus het uitdrukt: hij werd niet alleen zelf leugen, maar tegelijk aller leugen *vader*; wat dus in het algemeen ook zoo is uit te drukken: hij werd zelf zonde en aller zonde oorsprong en bewerker. Zijn afval moest dus wel de meest principieele zonde zijn. In zoo vollen en letterlijken zin *de* wortelzonde, dat alle overige zonde tot haar herleid en uit haar afgeleid kan worden. En zulk een zonde *kan* de benijding van den mensch niet geweest zijn. Het bestaan van den mensch toch was voor den engel slechts iets bijkomstigs. De engelenwereld bleef bestaan, ook als ge u de wereld der menschen geheel wegdenkt. Of bestond ze niet in volle heerlijkheid nog eer de mensch er was? Tegenover den mensch stond de engel in geen wortelverhouding, maar slechts in een *bijkomstige* betrekking, zelfs al houdt ge hierbij in het oog, dat de engel geroepen zou worden om den mensch te dienen. Het paard b. v. is als edel dier evenzoo geroepen om den mensch te dienen en op den mensch aangelegd; maar niettemin bestaat het paardenras op zichzelf, kan zonder en buiten den mensch voortbestaan, en staat tot den mensch nooit anders dan in *zijdelingsche* betrekking. Dit nu geldt in hooger zin ook van de engelen, en daarom *kan* de moederzonde der engelenwereld nooit uit haar zijdelingsche betrekking tot den mensch ontstaan zijn. Ook bij den mensch komt de zonde van den nijd eerst later op. Kaïn is de booze man van den nijd, die dien nijd op Abel koelt; maar hoe vreeslijk die zonde van Kaïn ook zij, ze is *niet* de moederzonde van het menschelijk geslacht. Die lag niet bij Kaïn maar bij Adam, en bestond niet in iets, dat diens betrekking tot Eva raakte, maar in iets, dat *zijn verhouding tot God zelven* betrof; en daarom niet in een moord, maar in een schenden van het proefgebod. En zoo nu ook kan de moederzonde van Satan niet daarin bestaan, dat hij, op zijn Kaïns, den mensch moordde, maar alleen daarin, dat hij, evenals Adam, *zijn verhouding tot God zelven verbrak*.

Hiermede stemt dan ook overeen, wat we in Judas vs. 6 lezen, dat de booze engelen hierin zondigden, »dat ze *hun eigen beginsel* niet bewaard hebben, en hun woonstede verlieten", iets wat met de verleiding van Eva niets uitstaande heeft, en geen spoor van benijding der menschen vertoont. Letterlijk staat er niet hun *eigen* beginsel, maar »het beginsel *van zich zelven*, (tên heautoon archên). Ze verloochenden dus hun oorsprong; datgene waar hun reden van bestaan in lag, en waaraan ze hun ontstaan te danken hadden. Ze gingen rechtstreeks tegen hun scheppingsordonnantie in, en veranderden de waarheid dier scheppingsordonnantie in haar tegendeel, d. i. in de leugen. Dat ze hun woonstede verlieten moet dan ook niet plaatselijk verstaan. »Woonstede" staat hier voor »huishouding". De hun be-

De Martelaren.

CLXXXIX.

DE MARTELAREN VAN LYON IN 1572.

Woensdag, den 27en Augustus 1572, omstreeks 6 uur in den morgen, werd de heer De Mandilot, gouverneur van Lyon, verwittigd van den moordaanslag op den admiraal De Coligny en 's konings ernstig voornemen, om de Hugenooten in hunne verkregen rechten te handhaven. Anderhalf uur later vertelde een soldaat aan het volk op straat, dat de admiraal, de prinsen en al de Hugenooten, die te Parijs vertoefden, vermoord waren. Terstond liet de overheid toen de stadspoorten sluiten en hier en daar wachten plaatsen. Om nu echter de Gereformeerden niet in beroering te brengen over zulk eene onverwachte sluiting der poorten, als men alleen in tijd van oorlog pleegde te doen, strooiden de Roomschen uit, dat dit juist geschiedde, om de Gereformeerden te beschermen. Dezen sloegen maar al te lichtvaardig geloof aan dit gerucht.

Intusschen werden, behalve de lijfwacht des gouverneurs, de bezetting der citadel en drie honderd scherpschutters (zamen omstreeks duizend man), nog verscheidene andere personen gewapend. Hun werd bevel gegeven, dat zij die Gereformeerden, welke zij op straat tegenkwamen, al hadden zij niets anders dan een degen bij zich, zouden dooden, als zij zich verweerden.

Doch de Hugenooten, die lankmoedigheid geleerd hadden, gaven niet het minste bewijs, dat zij zich wilden verweren. Integendeel hadden zij zich overgegeven aan den wil des Heeren, die de zijnen soms in zware beproevingen brengt.

Des anderen daags zagen zij reeds, dat zij in de handen der Roomschen waren, zoodat dezen met hen konden doen, wat zij wilden. Aan vluchten — wat den vorigen dag nog had kunnen geschieden — was nu niet meer te denken. Indien zij zich op straat vertoonden, om hun werk te gaan doen, werden zij naar de gevangenis gebracht. Daarom waren zij verplicht binnenshuis te blijven. Des avonds begon men hunne huizen te plunderen, terwijl de bewoners weggeleid werden naar de gevangenis — indien zij er nog kwamen, aangezien velen onderweg vermoord en daarna in het water geworpen waren. Slechts enkelen dezer ongelukkigen konden zich redden, wanneer ze namelijk, ofschoon zwaar gewond, nog kracht genoeg hadden, om de rivier, waarin zij, in de onderstelling, dat zij dood waren, geworpen waren, over te zwemmen. De drie dienaars van de kerk van Lyon werden aan drie kapiteins toevertrouwd, die hunne vlucht moesten beletten. Een der kapiteins, met name Boydon, een doortrapte booswicht, ontdekte den predikant Jacques l' Anglois (een man van kennis en vroomheid) bij eene weduwe aan huis. Een apotheker, die tegenover den leeraar veel verplichtingen had, verraadde hem en nam hem met zich meê onder voorwendsel, dat hij hem bij den gouverneur moest brengen. Toen hij echter aan de brug over de Saône kwam, gaf hij zijn slachtoffer een steek in den buik, bracht hem nog andere wonden toe en wierp hem in het water. »Heere Jezus, ontferm u onzer," waren de laatste woorden van den stervenden martelaar. De beide andere predikanten konden ontvluchten.

Vrijdag, den 29en Augustus, kwam een burger van Lyon, met name du Perat, van het hof terug. Beide partijen hadden met verlangen naar hem uitgezien. De Roomschen in de hoop, dat hij hun een koninklijk bevel zou meêbrengen, dat hen tot tot hun wreed voornemen machtigden, de Gereformeerden in het vertrouwen, dat hij hun 's konings bescherming zou toezeggen.

De ervaring heeft bewezen, dat de laatsten te vergeefs gehoopt hadden. Du Perat bracht hun doodvonnis meê. Denzelfden dag kwamen de voornaamsten der stad bij elkaar om te beraadslagen, hoe zij hun bloedig voornemen aan de Hugenooten zouden volvoeren. Des anderen daags had er eene bekendmaking plaats, bij trompetgeschal, op alle plaatsen van de stad, dat de Gereformeerden van het huis van den gouverneur moesten komen, om er 's konings wil te vernemen. Het meerendeel dezer was lichtgeloovig genoeg, om ter bestemder plaats te verschijnen. Zij werden dadelijk naar verschillende gevangenissen gebracht. In den nacht van Zaterdag op Zondag hoorde men aan alle kanten ontzettende smartkreten, zoowel van degenen, die men in hunne kringen vermoordde, als van de halfdooden, welke men naar de rivier sleepte. Aangrijpend was vooral het geschrei der kinderen, die zich bespat zagen met het bloed hunner eigen vaders en moeders. »Het scheen, of in dien nacht de hel losgelaten en de duivels in menschelijke gedaanten in Lyon rondslopen, om moord en doodslag te plegen."

Zondag, den 31en Augustus, werd, omstreeks acht uur in den morgen, de rest der gevangenen van het Franciscaner klooster (Vrijdags was hier de moord begonnen) gedood. Velen smeekten, dat hun tijd tot het gebed zou gegeven worden. Maar de beulen gaven geen uitstel.

Twee uren later begaf zich zekere Movreu, eene der hoofdmannen van de moordenaars, naar de gevangenis in het aartsbisschoppelijk paleis. Al de gevangenen liet hij voor zich komen. Een dertigtal, dat den Christus afzwoer, zonderde hij van de anderen af. De overigen werden vermoord.

Te midden van deze gruweltooneelen doet het nog weldadig aan, dat de soldaten weigerden hunne hulp te verleenen voor zulke onrechtvaardige daden. En de beul zeide, onder anderen, dat, wanneer, volgens den loop van het recht, het doodvonnis over de Hugenooten ware uitgesproken, hij zijn ambt zou nederleggen.

Doch Mandilot en zijne aanhangers waren niet zoo nauwgezet. Later durfde eerstgenoemde zelfs aan den koning vragen om zijn deel in de geconfisqueerde goederen van de slachtoffers van Lyon.

Onder hen, die den naam van Christus beleden en hun leven voor de waarheid overgaven, verdient zekere hoedenkoopman, met name François du Couleur le Bossu, genoemd te worden. Want, terwijl hij in het bloed zijner broeders stond, waarmeê hij ook besprenkeld was, moedigde hij zijne beide zonen aan, om vol te houden tot in den dood. »Kinderen," zeide hij, »wij weten, dat het altijd het lot der geloovigen is geweest, om gehaat, wreed behandeld en vermoord te worden door de ongeloovigen, want wij zijn schapen onder de wolven. Indien wij echter met Christus lijden, zullen wij ook met Hem heerschen. Laten deze ontbloote zwaarden ons niet verschrikken; zij zullen ons als brug dienen, waarover wij uit dit ellendig leven zullen overgaan in de eeuwige gelukzaligheid. Wij hebben lang genoeg onder de goddeloozen geleefd. Laten wij nu met God gaan leven. Laat ons moedig de groote schare volgen, die ons is voorgegaan en den weg banen aan degenen, die hierna komen zullen." Toen hij de moordenaars zag naderen, sloeg hij de armen om zijne beide zonen en zij omhelsden hunnen vader en zoo stierven zij. Hun moeder gaf kort daarop hare hand aan een der moordenaars.

Honderden werden in weinige dagen gedood. Een begrafenis gunde men dezen niet. De rivier voerde hunne lijken mee, tot ontzetting dergenen, welke die lijken zagen drijven langs hunne steden.

Weinige maanden daarna kwam de legaat des Pausen op zijne reis naar den koning te Lyon. Hij werd met groote pracht ontvangen en begaf zich naar de St. Janskerk. Toen hij dit gebouw verliet, werd hij opgewacht door eene schare, die hem om zijnen zegen vroeg. De gezant begreep niet wat hun drong tot deze vraag. Een uit de schare riep echter, dat zij de uitvoerders waren van den Lyonschen moord over de Gereformeerden. Toen gaf de legaat zijnen zegen.

De Gaay Fortman.

stelde orde van zaken gaven ze prijs. Ze gingen uit de voor hen verordende engelenhuishouding uit. Ze waren als *dienende* geesten geschapen, en zie, ze stelden zich als *heerschende* geesten aan. En mits dit maar klaar en helder op den voorgrond sta, kan zeer zeker toegegeven, dat de hoogere positie, die voor den mensch besteld was, hun hartstocht geprikkeld heeft, mits het altoos maar zij en blijve een principieel verzet tegen de ordonnantie Gods over hun eigen engelenwereld als zoodanig. Niet tegen den *mensch*, maar *tegen God* richtte zich hun zondig bedenken. Alleen de zonde die rechtstreeks tegen God ingaat is principieele zonde. En ge kunt daarom den val van Satan niet als de booze fontein van *alle* zonde inzien, tenzij ge Satans opzet verstaat als zich regelrecht tegen God zelven *als God* aankantende. De worsteling ging om de souvereiniteit en de majesteit des Heeren HEEREN, niet om iets in het schepsel. Tegen de overhoogheid van den levenden God als zoodanig waakte de eerste zonde in de creatuurlijke engelenwereld op.

Juist daarom nu hebben we in den aanvang van dit artikel zulk een nadruk gelegd op de allesovertreffende macht en grootheid, waarin de engelenwereld, aanstonds na haar schepping, in volledigen getale en in volkomen rijpheid van bestaan, voor God stond; en hiertegenover gesteld den kleinen aanvang van het menschelijk geslacht. Slechts twee personen, en die twee pas in den aanvang van hun hooger ontwikkeling. Ons menschelijk geslacht stond alzoo *klein* voor God, maar de engelenwereld *reusachtig groot*. En evenals nu onze *kleinheid* vanzelf tot ootmoed en nederigheid stemmen kon, zoo lag juist in die reusachtige mogendheid der engelenwereld de sterkte van de verleiding tot hoovaardij en trots.

Iets waar nog meer van moet gezegd. Immers veel sterker nog dan voor de gewone engelen moest deze verzoeking werken voor Satan persoonlijk. Op dien naam van Satan make men hier geen aanmerking. Natuurlijk was Satan nog geen Satan eer hij viel. Zelfs komt deze naam van Satan, die *wederpartijder* en *verklager* schijnt te beduiden, eerst in de latere boeken der Heilige Schrift voor. Die naam wordt hier alzoo uitsluitend gebezigd tot aanduiding van zijn persoon, daar we den naam van Lucifer, die buiten de Schrift ligt, niet mogen overnemen. In poëzie moge dit kunnen, in een Schriftbeschouwing kan dit niet. Maar onder de engelen was *deze* engel in elk geval een hoofd. Niet *het* hoofd. Want hij is niet Michaël, en waarschijnlijk zelfs van meet af aan Michaël ondergeordend geweest. Maar in elk geval was Satan toch een hoofdengel, een ongemeen machtige engel, een engelengenie, een engel, die juist door deze voortreffelijkheid van zijn genie een hooge plaats der eere in de engelenwereld innam. Meer dus nog dan in een gewonen engel moest het hoog besef van de mogendheid der engelen, in hem tot klaar bewustzijn zijn gekomen. Wat andere engelen slechts ten deele gevoelden, moest hij gevoelen in al zijn diepte; tot op den bodem. Het engelenbeset moest in hem tot een zoo hoog creatuurlijk besef zijn gestegen, dat het dreigde het creatuurlijk karakter te verliezen. En dit besef werd nog versterkt en geprikkeld door de wetenschap, dat heel een heirschare van engelen uit zijn inspiratien dacht, en alzoo gereed stond, om hem te steunen. Het was of in hun aantal zijn eigen mogendheid verduizendvoudigd was.

En terwijl nu Satan, als zulk een treffelijk wezen blinkende, en in zulk een macht gesteld zijnde, en door heel deze macht der engelenwereld omstuwd, voor Gods aangezicht stond, moet nu zijn eerste levensdaad zijn, om de feitelijke volstrekte afhankelijkheid van God, waarin hij geschapen was, door een daad van zijn eigen bewustzijn en zijn eigen wil, in zelf gewilde en bewuste onderworpenheid om te zetten. Feitelijk afhankelijk van God is alle creatuur, dier, engel en mensch; maar voor het redelijk schepsel is dit niet genoeg. Het bewuste schepsel vindt eerst ruste, als ook dit feitelijke *redelijk* voor hem geworden, d. i. als hij het zelf alzoo inziet en het zelf niet anders wil. Dien overgang moet ook de mensch maken, en hierin bestaat al zijn geloof. Doch dit moest evenzoo bij de engelen plaats hebben. Het kon, gelijk we een volgend maal nader aantoonen, maar éénS geschieden; want eenmaal die positie aanvaard en ingezien hebbende, *stonden* de engelen er in en *konden* er niet meer uitvallen. Doch dat eerste oogenblik kon men, het inziende, met den wil er tegen ingaan, en dan natuurlijk was het voor eeuwig uit. Voor die keus stond dus niet alleen Satan, maar stonden *alle* engelen. Ook Michaël, ook Gabriël, en zoo ook Satan. En in die eerste daad nu koos Michael, koos Gabriel, koos alle engel, die nu heilig is, *voor God*, accepteerde aldus met eigen besef en eigen wil de positie die God aan de engelen gegeven had; en kon dienvolgens, na die keuze, er nimmermeer uitvallen. Maar Satan deed anders. Bedwelmd door zijn heerlijkheid en door de mogendheid der engelenwereld verleid, dorst hij die creatuurlijke positie, die hem als engel was aangewezen, *verwerpen*. En daardoor viel hij; viel hij af en uit voor eeuwig; om nu voor eeuwig *duivel* te zijn en slechts *duivelsch* te kunnen werken.

„De straf, die ons den vrede aanbrengt."

> Maar hij is om onze overtredingen verwond, om onze ongerechtigheden is hij verbrijzeld; de straf die ons den vrede aanbrengt, was op hem, en door zijne striemen is ons genezing geworden.
>
> Jesaia 53 : 5.

Nu de Lijdensweken, en de Goede Vrijdag, en Paschen weer achter den rug liggen, komt vanzelf de onderzoeking des Geestes tot u met de vraag, of de vrucht van Golgotha ook gemaakt werd door uw eigen ziel.

De apostelen komen van Golgotha terug met de heerlijke, klare betuiging: »Wij weten dat we overgegaan zijn uit den Dood in het Leven."

»Wij dan," roept de apostel van Tarsen uit, »gerechtvaardigd zijnde door het geloof, *hebben* vrede met God door onzen Heere Jezus Christus."

Ja zelfs de profeet uit oude dagen, die het Kruis nog slechts in de schaduw van het visioen kon begluren, zong reeds eeuwen vóór dat Kruis werd opgericht: »Om *onze* overtredingen is *hij* verwond; om *onze* ongerechtigheden is *hij* verbrijzeld; op *hem* was de straf, die ons *den vrede* aanbrengt; en door *zijn* striemen is ons *genezing* geworden."

Uit deze taal van profeten en apostelen spreekt dus niet alleen de *bewondering* der liefde voor den Man van smarte; vangt ge niet enkel de belijdenis op, dat men in Jezus' verrijzenis *gelooft*; ja, zelfs het blijft in hun woord niet bij *dank* en bij *aanbidding* voor wat uw Goël en Middelaar voor de redding van Gods uitverkorenen volbracht heeft; neen, wat, ze u in de taal hunner verrukking toeroepen en uitroepen, of heel de wereld het hooren mocht, is ook, is bovenal, dat ze van Golgotha de kracht *gemaakt* hebben, en van het éene en eenige Kruis *genoten* hebben, en nog *genieten*, de zalige, de ziel genezende *vrucht*.

Golgotha is geen tragedie opdat de ziel met den lijder meêweene.

Wat op den kruisheuvel doorworsteld is, was geen vertooning, die u vertoond wordt, om beurtelings gevoelens van toorn en van bewondering in u te wekken.

Het geopend graf is niet de verrassende oplossing van een verwikkeld probleem, dat schijnbaar zonder uitweg bleef.

Niets van dit alles.

Veeleer wordt door al zulke bijvalsbetuiging voor het schoon van Golgotha de ernst en het kruis en de majesteit van uw Heiland beleedigd.

Op Golgotha was het alles *volle werkelijkheid*.

Wat daar geschiedde, was het volle neerkomen van den *toorn* Gods op hem, die de zonde der wereld wezenlijk *droeg*.

Het Lam Gods werd daar *verbrijzeld*.

De verzenen werden er aan den Zoon des menschen vermorzeld, en de kop van de oude slang ingetreden.

Het is *straf*, straf in den volsten, meest rechten zin van het woord, die hier van Godswege, door het instrument van menschen, werd uitgeoefend.

En dit alles geschiedde, opdat de uitverkoren zondaar *gered*, opdat de kinderen der opstanding zouden *genezen* worden.

Er werd met een niets toegevende gerechtigheid *gestraft*, maar opdat, dank zij die straf, *ons de vrede zou worden aangebracht*.

En daarom, als ge van Golgotha terugkeert, dan legt de ondersoeking des Geestes ook u de vraag voor: »Is die genezing door zijn striemen ook uw deel geworden, en is ook uwer de taal des roemens: »De straf, die *mij* den vrede aanbracht, was op *hem*?"

* ——

Laat ons toch geen spel met het heiligste drijven.

Als bij heftigen brand, die uitsloeg, het kang gerucht door de menigte loopt, dat nog een kranke vrouw daarboven in een achtervertrek hulpeloos neerligt, en een man van moed dringt de vlammen door, de trap op, om haar te redden; en die man keert na een oogenblik van doodedelijke spanning terug; dan is de eerste vraag op aller lippen, niet of hij een schoonen sprong deed en moedig den gloed des vuurs trotseerde, maar dan is de eerste vraag van aller zoekend oog, of hij er zelf het leven af bracht, en of *die kranke vrouw gered is*.

Als een kind in den stroom viel, en onder de wateren wegzonk, en, na veler aarzelen, en doelloos toesteken van allerlei redmiddelen, komt er eindelijk een die niet aarzelt, maar zijn opperkleed afwerpt, in het water springt en onderduikt, dan is het, als hij straks weer uit de diepte opkomt, niet de eerste vraag, of zijn duiken en zwemmen naar de juiste regelen der kunst was, en of zijn moed geen lof verdient, maar wel of hij, met zijn rechterarm zich uit het water opwerkend, in zijn linkerarm *het haast verdronken kind houdt*.

Zelfs bij een kranke, die tot stikkens toe benauwd, zóó zóó den adem dreigt uit te blazen, en op wien de chirurg een gevaarlijke operatie beproeft, zou het tegen uw menschelijke natuur, en tegen den eisch van uw menschelijk hart ingaan, als, bij het uit de hand leggen van het mes, de eerste vraag was, of de kunstbewerking niet zeldzaam vaardig verricht was, en niet een ieder, ook de chirurg zelf, begon met aan den kranke te denken, of *hem* genezing was aangebracht, of *hij* weer ademen kon, weer lucht had, en of blijde vreugde de uitdrukking van stikkingsangst en doodsbenauwdheid in zijn gezwollen oog had vervangen.

Wie bij zulk een brand, bij zulk een kind dat dreigde te verdrinken, bij zulk een kranke, die bijna gestikt was, eerst aan andere gevoelens, aan andere gewaarwordingen plaats kon geven, en niet allereerst vroeg, of *de redding gelukt was*, of er uit den *dood* naar het *leven* was teruggehaald, zou geen man van ernst zijn, maar met het aangrijpendste in ons menschelijk leven spelen.

Ge zoudt hem verachten.

Maar bega dan ook zelf zoo booze zonde niet, als het Lam Gods voor de zonde der wereld sterft.

Begrijp, dat het, zoo ergens dan hier, om leven uit den dood gaat. Om genezing van wie verkwijnen, om redding van wie sterven zou.

En als ge belijdt, dat hier ja waarlijk toorne Gods gevoeld, en gerechtige straf gedragen is, blijf dan aan dien toorn, blijf bij die straf niet hangen, maar vraag eerst, vraag het meest, vraag het zieldoordringendst, of door die straf waarlijk het doel bereikt, de vrede aangebracht is, *de vrede ook voor u*.

Men versta ons wel.

Geen oogenblik komt het in ons op, ook maar te vermoeden, dat Golgotha *zonder vrucht* zou geweest zijn; en evenmin ligt liet in onze bedoeling, de vrucht van Golgotha afhankelijk te stellen van uw inzicht, uw gevoel, uw geestelijke bevinding en ervaring.

Onze Heiland wist het wel, toen hij wegstierf in den eeuwigen dood, wie hem van den Vader gegeven waren. Hij kent al de zijnen. De heirschare zijner verlosten schitterde van de ure zijner roeping als Middelaar voor zijn oog. Gods lieve uitverkorenen zijn hem niet vreemd, en al Gods kinderen zijn hem broeders der aanneming.

Van onzekerheid mag hier dus geen oogenblik sprake zijn, want die God te voren gekend heeft, die heeft Hij van te voren verordineerd, den beelde zijns Zoons gelijkvormig te zijn, opdat hij de eerstgeborene zij onder vele broederen.

Ook willen we wel aannemen, dat het getal van Gods uitverkorenen in de éene eeuw niet zoo merkelijk veel van die in een vorige eeuw verschilt, zoodat het ook nu wel zijn zal als in Elia's dagen, dat gij soms denkt: *Ik ben alleen overgelaten*, en dat uw God er toch nog zeven duizend heeft, die de knie voor Baal niet gebogen hebben.

o, Het werk zijner zegenende en reddende genade reikt zooveel verder dan uw geestelijke kortzichtigheid, en niets zal u in de eeuwigheid meer verbazen, dan de grootheid van het werk der verlossing, dat gij u vaak zoo klein en zoo eng en zoo beperkt hebt gedacht.

Ge zult ze dan zien, en ge zult met hen jubelen, en ge zult ze met de liefde Christi eeuwigelijk minnen, die »duizend maal tienduizenden, de duizenden vermenigvuldigd" van de uitverkorenen uws Gods.

Daar doen we dus niets af. Gods glorie in het werk zijner eeuwige ontferminngen gaat alle afmeting van onze kleingeestige berekening zeer verre te boven.

Maar dit is niet genoeg.

Niet eerst in de eeuwigheid moet de *vrucht* gezien, gekend en genoten worden; maar ook reeds hier op aarde moet de dankbre juichkreet van de verlosten des Heeren te beluisteren zijn.

Niet eerst onder de gezaligden, maar ook hier onder de verlosten, heeft Hij uit den mond van kinderen en volwassenen zich lof bereid.

Dat er »vrede" is aangebracht, vrede door het bloed des kruises, moet niet maar beleden, maar ook met zalige persoonlijke ervaring den menschen betuigd, Gode danksegggend toegezongen, en voor de eigen ziel als bron van moed en veerkracht bekend worden.

Zoo nu was het eens in de dagen onzer vaderen, en zóó weer moet het onder ons worden, zoo de kracht der toekomende eeuw ons zegenen zal.

Toen was er hooge moed, niet enkel om voor de verkiezing te strijden, maar ook om in nederigen stillen dank er voor uit te komen: »*Ook ik* ben van mijn zaligheid verzekerd, *ook ik* ben gerekend onder de uitverkorenen van mijn God".

Dat vond men toen geen aanmatiging, en geen durven van wat men niet durven mocht, maar eenvoudig een uitkomen voor de waarheid en een uitkomen voor wat God gedaan had aan zijn ziel.

Zeker, ook toen is er gewaarschuwd tegen een ingebeelde genade, en is wie onteeder en uitwendig hierin verkeerde, door de predikatie en in de gemeenschap der heiligen, terecht gezet.

Maar als er eenvoud blonk, en ernst uit den toon, en teederheid uit den blik van het oog sprak, dan drong men in die schoone jaren, de betuiging van zijn iemands uitverkiezing en de belijdenis van zijn zaligheid niet terug, maar lokte die veeleer uit.

Men bemoedigde elkander er toe, en wekte er de broederen toe op, juist omdat uitverkoren te zijn gelijk stond met een zoo geheel wegwerpen van zichzelven, dat er zelfs tot in den diepsten wortel, nog eer we geboren waren, niets, niets te bespeuren viel, en niets, niets te roemen was, dan de uitverkiezende genade onzes Gods.

De zielen van Gods uitverkorenen waren toentertijd niet zoo toegeschroefd benauwd, dat ze niet ademen noch spreken dorsten.

Integendeel, ze roemden vrijuit, en jubelden in zalige dankzegging: »Uit den dood in het leven overgegaan", de straf die op hem was, heeft ons, heeft u, heeft mij den vrede aangebracht."

En daardoor kwamen ze uit hun banden, daardoor kwamen ze uit hun zonden uit, daardoor werden ze tot hun Godverheerlijkend ijveren voor de zake huns Gods bekwaamd.

En nu wane niemand, dat dit ook onder ons als met een tooverslag weer zoo worden kan.

Dat hangt aan de tijden, die in Gods hand zijn. Dat hangt aan de geesten die rondwaren. Dat hangt aan den geestelijken dampkring, die tijdelijk de overhand heeft.

Toen rookte de brandstapel. Fel woedde de vervolging. Het stormde in Gods kerk zooals vroeger nooit hier te lande. En juist die alles voor zich uitdrijvende stormwind heeft toen de geestelijke atmosfeer gezuiverd, de zoele zwoelheid weggenomen, en Gods uitverkorenen frisscher en dieper doen ademhalen.

Vandaar dat ze in de kracht huns Gods toen zoo groote dingen hebben bestaan.

En natuurlijk zulke tijden toovert ge niet terug. Het lied van Mozes aan de Schelfzee kon uit Salomo's hart in de dagen zijner ruste niet opklimmen.

Maar wat wel kan, en wel moet, is, dat heel Gods kerke, en dat ook gij in uw kring, ja persoonlijk in uw eigen ziel, meer overbuigt naar wat de veel heerlijker toestand was in die schoone dagen, dan dat ge uw niet verpesten laat door de giftige gassen die opstijgen uit het stilstaand moeras.

Niet bij ons, maar bij de vaderen ligt de geestelijke maatstaf.

Niet onze matheid en slapheid en moedeloosheid, maar Gods genade, die zich in hun veerkracht, in hun bezielden ijver, in hun gespannen moed verheerlijkte, moet ook onder ons den toon aangeven.

Niet van hen steeds verder af te dolen, maar naar hun veel rijker, veel hooger, veel bezielder geestelijk leven terug te keeren, moet het ideaal zijn dat u wenken blijft.

En opdat dit zoo zijn kunne, moet ook gij, als zij, tot op Gods eeuwige verkiezing durven doorzinken.

Door zijn striemen *is* ons, is ook *mij* genezing geworden.

De straf die ook *mij* den vrede aanbracht, was op hem!

KUYPER.

Amsterdam, 19 April 1895.

Gedrukte tijden.

Moeilijk kan ontkend, dat de druk der tijden vooral ook voor de Vrije Kerk en de Vrije School uitermate ongelegen komt.

Zij die uit beginsel tegen de Staatskerk en tegen de Staatsschool partij kiezen, zijn toch reeds dubbel belast.

Ge moet eerst in uw belastingprijs meêbetalen voor de Synodale predikanten, pastoors en rabbijnen; en daarna nog offeren voor uw eigen kerkgebouw, uw eigen eerediensten en uw eigen predikanten.

En ook ge moet eerst in de belasting meêbetalen voor de Rijksacademiën, voor de Overheidsgymnasiums, Hoogere Burgerscholen en Lagere Burgerscholen; en daarna nog uw penninkske offeren voor de Vrije Universiteit, de Gymnasiums van Zeist en Amsterdam, en voor uw eigen Calvinistische Scholen.

De lotsbedeeling is voor de burgers in ons goede land dus zeer ongelijk op een terrein, waarop ze naar recht volmaakt gelijk moest wezen.

Een kwaad nog daardoor verergerd, dat verreweg de meeste gegoede lieden van de landskerken en Landsscholen profijt trekken, terwijl de meerdere kosten voor eigen kerk en eigen school bijna uitsluitend ten laste komen van de kleyne luyden.

Juist daarom ware het gewenscht geweest, dat in een periode als we thans doorleven, en die zoo buitengewone krachtsinspanning van deze kleyne luyden vergt, het algemeen vertier en de algemeene welvaart ook in hun woning milden voorspoed kon doen inkeeren.

Doch, helaas, juist het omgekeerde is het geval.

Er is schraalheid voor een volle garve.

Allerwegen verwelkt wat bloeide. Schaars komen de penningen binnen. Over achteruitgang van zaken valt in alle oorden van ons land te klagen. De zaken loopen tegen.

Vooral ten plattelande is de room van de melk. En zelfs wie vroeger oplegde, komt thans te kort.

Dit nu maakt het ruime, milde geven soms onmogelijk. En zoo lijden de collecten. En verarmen de contributien. En o, zoo menige vrije kerk, en vrije school tobt.

Reeds hoorden we keer op keer van een vrije school die voor afbraak verkocht moest worden.

De strijd was niet meer vol te houden.

De magere jaren van Egypte waren gekomen.

En zeker, dit vervult ook ons met zorg, en drijft uit tot roepen naar den Hooge, of waar bij menschen geen uitkomst meer is, die hulpe ons van Boven mocht toekomen.

Ook mag wie *kan* geven, en dusver te karig gaf, wel ernstig bedenken, hoe bij hem een voorraadschuur ligt opgetast, een voorraadschuur die niet zijns, maar des Heeren is, maar die nu dan ook moet aangesproken.

Slechts tegen één vaak gefluisterde opmerking moeten we in verzet komen.

Sinds 1886, het jaar der Doleantie, zijn de lasten der mannen van de vrije kerk aanzienlijk verzwaard; en nu merkt men op, hoe juist omstreeks dien tijd de vermindering in welvaart voelbaar begon te worden.

En nijdig voegt men er dan bij, dat hieruit wel kennelijk blijkt, dat er op de actie van 1886 geen zegen heeft gerust, want dat anders de Heere juist sinds dien tijd zijn schatkamer dubbel zoo ruim had moeten opendoen.

Dit nu is de taal van den Edomiet, die Israël belastert in zijn tegenspoed en sart in zijn ellende.

En daarom tegenover die taal van den spot verheffen wij fier en hoog den toon van dank en van aanbidding voor wat ons al deze jaren door onzen God bereid en in zijn gunst geschonken is.

Om niets meer dan het dagelijksch brood, voor heden, ging ons gebed op, en aan dat dagelijksch brood, ook voor kerk en school, heeft het nog nimmer ontbroken.

Naar weelde van geld en goed meet geen kind van God den zegen zijns Heeren af. Dan toch zou het drinklokaal, waar het bloedgeld in zonde verteerd wordt, op den rijksten zegen van Boven kunnen bogen.

Zeker, de Heere onze God had ons overvloed, ook weelde, kunnen schenken.

Zoo deed Hij het aan Transvaal, waar kort na den slag aan den Spitskop, het goud in geheele velden uit den grond te voorschijn kwam, en opeens al wie de hand aan de lade had, duizelde van weelde.

Toen is door dat goud in het schoone land het vrome volk *beproefd*.

En met welk een uitkomst?

Och, hoor de klachten over Transvaal van de lippen van een iegelijk die er de vroomheid der vaderen gekend heeft, en oordeel zelf of Transvaal gezegd kan worden voor die beproeving niet te zijn bezweken.

Vroeger hadden ze hun *God alleen*. Nu kregen ze hun *God* en hun *goud*. En, helaas, hoevelen hielden toen al spoedig niets dan hun *goud* over.

En daarom, laat ons niet vertsagen.

Laat ons liever danken dat de verzoeking ons is bespaard gebleven.

Slechte tijden naar de wereld gerekend, zijn gemeenlijk nog de *slechtste tijden* niet voor het Koninkrijk van onzen God.

Gereformeerde prediking.

V.

Roeping, zending, lastgeving blijft alzoo voor allen *Dienst des Woords* het eenig wettig en onmisbaar uitgangspunt. En dat wel zulk een roeping, die én inwendig én uitwendig van Christus, als den Koning der kerk, tot ons komt; *inwendig* van dien Koning, maar *door* den Heiligen Geest, en *uitwendig* evenzoo van dien Koning, maar *door* den dienst van menschen. Scherp moet dit uitgangspunt, en dat wel onder deze preciese onderscheiding telkens weer op den voorgrond gesteld, juist omdat zoo menigeen op dit punt door dwaalleer en valsche inbeelding misleid werd.

Een apostel is geroepen *zonder* tusschenkomenden dienst van menschen, eenvoudig wijl Jezus toen zelf op aarde was, of gelijk in Paulus' geval, hem op den weg naar Damascus verscheen.

Daarom legt de apostel er dan ook zulk een nadruk op, dat hij »geroepen is niet *van* menschen noch *door* een mensch, maar *door Jezus Christus*" (Gal. 1 : 1).

Thans daarentegen, nu de gewone bediening de buitengewone vervlag, kan ditzelfde door niemand meer gezegd worden; en moet uitwendig elk Dienaar des Woords, evenals elk ouderling en diaken, geroepen zijn niet van menschen, maar van Christus, edoch ook omgekeerd niet *door* Christus onmiddellijk, maar door den dienst van menschen.

Men herinnert zich hoe onze broeder Van Lingen op dit punt het eerst in dwaling verviel, en op zich zelf de woorden van Gal. 1 : 1 dorst toe te passen. Hiermede nu was de eerste voet op het gladde pad gezet. En zeg zelf, zijn de gevolgen uitgebleven?

En, helaas, Van Lingen staat hier niet alleen, al was in een man van zijn beteekenis de dwaling uiteraard des *te* gevaarlijker.

Neen, in tal van dorpen en steden ten onzent weet de historie der kerk, schier uit elke eeuw, te verhalen van welbespraakte mannen, die zonder wettige uitwendige roeping, enkel op een inwendige roeping, zoo ze beweerden, afgingen; alzoo een aanhang onder de vromen achter zich aftrokken; straks als Dienaren des Woords zich opwierpen, zonder zending of last; en die dan van achteren nog den euvelen moed hadden, om aan de goedgeloovige gemeente diets te maken, dat ze geestelijk *hooger* dan een »dominee" stonden, want dat die door menschen geroepen was, maar zij, evenals Paulus, niet door menschen, maar door den Heere zelven.

Doordien nu de predikanten ten eenenmale verzuimd hadden, om op de catechisatie en in de predikatie, de gemeente op het stuk der *roeping* voor te lichten, zagen de vromen het gevaarlijke spel van zulke zelfopgeworpen dienaren niet in; gevoelden zich door hun geestelijken overmoed aangetrokken; en sneden straks zichzelven van de gemeente af.

Om over de kerk, en de ambten, en de roeping te spreken en te prediken, heette dan te hoog kerksch. Daar deden de leeraren niet aan. Integendeel, zelfs bij de bevestiging van een nieuwen leeraar in het ambt, verloor men zich aanstonds in hoog geestelijke dingen, maar zweeg van de zending en roeping van Christus' wege. Het formulier, waarin dit stuk wel terdege ter sprake komt, werd meest afgeraffeld. Zoo raakte de gemeente buiten alle kennis op dit punt, en werd daardoor een gereede buit voor den eersten den besten dweper, die een gedeelte der gemeente verleiden wilde.

Deze straf volgde als schier onafwendbare noodwendigheid op de gebrekkige en onvolledige predikatie der predikanten; en in tal van streken van ons land heerscht nu nog allerlei verdeeldheid en tweespalt onder de geloovigen, doordien vijftig of meer jaren geleden, zulk een man zonder wettige zending, maar vlot ter tale en in zijn woord teeder, een brokstuk van de gemeente afbrak.

Immers zulk kwaad blijft niet bij één geslacht. De kinderen volgen de ouders. En zoo ziet men in tal van plaatsen, tot in drie en vier geslachten soms, de naweeën nawerken van wat op het punt der uitwendige roeping door overmoedige, ongeroepen drijvers misdreven is.

Ja, op langs anderen weg sloop hier het kwaad voort.

Zoo zonder uitwendige roeping en zending te staan, ging in het eerst wel, toen de kracht der opwinding nog in vollen gloed stond, en de bezieling van het wegsleepend woord over elken tegenstand en elke bedenking triomfeerde; maar als men ouder werd, gevoelde men toch almeer dat er iets ontbrak, dat men te zeer in de lucht hing, te los, te onvast stond, en dat iets, wat op een uitwendige zending althans geleek, toch niet kwaad zou zijn.

En toen vond men er iets op.

Te weten het kunstmiddeltje om de Roomsche dwaling op dit punt, en dan nog verergerd, in onze Geretormeerde kringen in te dragen.

Wie thuis is in deze droeve historien, gist reeds wat we hiermede bedoelen. We hebben het oog op het voorgeven: »Ik heb een wettige uitwendige zending, want die en die prediker *heeft mij de handen opgelegd*."

Men zocht dan aanraking met iemand, die op een of andere manier, gelijk het heet, *geordend* was. Aan zulk een »geordend Dienaar" poogde men dan de waarheid van zijn eigen roeping te bewijzen. En gelukte dit, dan verzocht men, of hij nu aan dezen nieuw geroepene *de handen wilde opleggen*.

Deed hij dit, dan nam men daarvan een bewijsstuk mede, en door dit stuk gedekt, beweerde men van dat oogenblik, zelf »geordend predikant" te zijn.

Immers, juist zoo was het in de dagen der apostelen ook gegaan. De apostelen legden aan zulk een geroepen Dienaar de handen op. Die »handoplegging" had nu ook hier plaats gegrepen, en zoo was alles naar eisch van orde tot stand gekomen.

Vooral zoo die »oplegging der handen" had plaats gegrepen door een oud man, met grijze haren; door iemand die reeds jaren lang zich als geordend predikant had gedragen en aangesteld; en vooral door iemand die in reuke van geestelijke preciesheid stond; hechtte de schare aan zulk een handoplegging dan gemeenlijk hooge waarde. Zoo zelfs, dat wie die handoplegging van zulk een man ontvangen had, op zijn beurt weer vaak werd aangezocht, om de handen aan een jongeren broeder op te leggen. En zoo zijn er kringen, waarin men u nu nog precies weet voor te rekenen, hoe aan den tegenwoordigen Dienaar de handen zijn opgelegd door een ouderen broeder, die weer op zijn beurt de handoplegging ontvangen had van een nog ouderen, wiens naam voor een eeuw of meer, in breeden kring geestelijke autoriteit bezat.

Dit alles nu is niets dan het weer insluipen van *Roomsche* dwaling op het Gereformeerde erf.

Aan die voorstelling toch van de zaak houdt Rome vast, en ze noemt dat de apostolische continuïteit.

De apostelen legden dan de handen op aan de eerste bisschoppen, die weer aan die na hen kwamen, en zoo is deze handoplegging en daarmee de ambtelijke gave, van ge